

újabb keletű immár különálló diszciplínaként. Az ide sorolható ismereteket három blokk, úm. a *konfliktológia története, elmélete és a konfliktusok megoldása* tartalmazza.

A konfliktológia kezdetei a görög filozófusokig érnek, aztán a nagy középkori gondolkodók teszik hozzá a maguk mondanivalóit ehhez az alapvetéshez. És természetesen: a német filozófia meghatározó személyiségeinek köszönhető e tan részletes kimunkálása. A konfliktológia elméletének központi kategóriája a konfliktus, amelynek több meghatározása van (pl. „összeütközés valamely konkrét tárgyban vagy folyamathoz való viszonyulás dolgában kialakult nézetbeli, célkitűzési és eljárási ellentmondás miatt”).

A könyvtári konfliktológiában az ellentmondások három válfaja ismeretes, úm. a könyvtárosok (ezen belül a főnökök és beosztottak), a könyvtárosok és az olvasók, valamint az olvasók közötti. A konfliktusok kezelésének, illetve feloldásának ötféle módja van, úm. a *versenyeztetés, az alkalmazkodás elvárása, kompromisszum kötése, kitérés lehetővé tétele, együttműködésre bírás*.

Szentpétervárott, mutatják a szakdolgozati felmérések, az ötfokozatú „terápia” alkalmazásában 29%-kal a versenyeztetés vezet. A további sorrend: 27%-nyi kompromisszum, 17%-nyi kitérés, 15%-nyi együttműködés és 12%-nyi alkalmazkodás.

A referátum idáig Lovkova mondanivalójáról számolt be. Róla még azt kell tudni, hogy a szentpétervári főiskolán mindezt „speckollként” adja elő, miközben az a törekvése, hogy általánosan kötelező kollégium legyen belőle.

Erre referátumunk második szerzője, Sukiasán az elsövel egyetért abban, hogy bizony: minden könyvtárban vannak konfliktusok, s ezeket fel kell oldani, de legalábbis kézben tartani. Ám aztán felteszi a kérdést: „Ennek ellenére gondolják csak meg, hogy minden létező diszciplínát könyvtári diszciplínává kell-e tenni? Mondjuk pl., miért is tagadnánk, nálunk lopni szoktak. Ez azonban nem ok arra, hogy könyvtári kriminalisztikát iktassunk a tantervbe. Ha így folytatjuk, nem nehéz elképzelni, hogy hamarosan könyvtári kriminalisztikai körbonctanról is értekezni fogunk.” Ehelyett egy átfogó lélektani kollégiumra van szükség, ahol a jövő pályatárs felkészítést kap többek között a könyvtárban előforduló konfliktusok feloldására-kezelésére is.

LOVKOVA, T. V.: *Bibliotečna konfliktológia kak učebnaâ disciplina*. = *Naučnye i tehničeskie biblioteki*, 11. sz. 2000. p. 10–16.

SUKIASÁN, E. R.: *Bibliotečna konfliktológia*. *Za i protiv*. = *Uott*, p. 17–24./

(Futala Tibor)

Globalizálódó (magán)gazdaság és az információs profik helyzete

A világ (magán)gazdasága *globalizálódik*, ami – egyebek mellett – elvezet az ún. információs társadalomba is. Ennek velejárója, hogy merőben új – stratégiai jelentőségű – szerepre tesz szert benne az információ és a tudás. Természetesen azok pályaképe és társadalmi megítélése sem marad változatlan, akik az információvagyton kezelésének ilyen vagy olyan szintű szolgálatába szegődtek.

USA-beli szakemberek – köztük *Fritz Machlup*, *Marc Porat* és *Stana B. Martin* – felmérései-kutatásai kimutatták, hogy az információval foglalkozó munkaerő létszáma és a foglalkoztatottakon belüli aránya a 20. század elejétől nöttön-nő, mégha az utolsó évtizedben a növekedés, elsősorban a „munkaerő-megtakarításos” technológiák terjedé-

sének hatására lassúbbá vált is. 1970-ben az USA-ban alkalmazásban lévők 40,21%-a, 1995-ben pedig már 45,81%-a mondhatta magát az információ szolgálatában állónak. Míg az 1970 és 1980 közötti évtizedben az e szektorban dolgozók száma 4,93%-kal nött, addig az 1980 és 1990 közöttiben már csak 1,56%-kal.

Ami az egész mintasokaságra vonatkozik, az nem érvényes e sokaság kis töredékére, az *információs profikra*, akik körében felgyorsult a számszerű növekedés üteme. Az információs profik közé a szaképzett könyvtárosok, tájékoztatási szakemberek, információs brókerek tartoznak mindenekelőtt. Tehát azok, akiknek tisztük az információkkal való érdemi foglalkozás. Ez a rutinfeladatoktól szinte

teljesen mentes érdemi foglalkozás a közelmúltig „information management”-et, azaz a döntések információszolgáltatás általi előkészítésében való részvételt jelentett, újabban azonban mindinkább „knowledge management”-et.

A „knowledge industry”, a „knowledge worker”, majd a „knowledge management” fogalma Fritz Machlup 1962-ben megjelent könyvére vezethető vissza, de csak az utóbbi 3-4 évben kezdték komolyan venni, illetve megkövetelni a magángazdaságban. Esetében egy-egy adott szervezet információs rendszerére és más forrásokra építő szaktudás-, illetve ismeretközlésről van szó. Jellemző, bár még korántsem közkeletű példa a Nortel Networks Information Resource Network (IRN), amelynek 85 munkatársa működteti és tartja karban a cég 80 ezer (közülük 45 ezer a „knowledge worker”) munkatársát kiszolgáló rendszert.

A példa jól szemlélteti: az információs profiktól sokat követelnek (más kérdés, hogy ennek megfelelően dotálják munkájukat). Azonban az is nyilvánvaló, hogy körükben ádáz konkurenciaharc dúl, ami arra sarkallja őket, hogy állandóan tökéletesítsék szakmai képességeiket és jártasságaikat. A hangsúly az információs szolgáltatások esetében a „hozzáadott érték” meglétén és nagyságrendjén van. Az információs profikra az információs társadalomban ilyen, versengéssel, teljesítménynöveléssel teli jövő vár.

/PŘIBYLOVÁ, Martina: Socioekonomické postavení informačních profesionálů v dnešní společnosti: soukromný sektor. = Národní knihovna, 11. köt. 5–6. sz. 2000. p. 212–226./

(Futala Tibor)

GPNTB SO RAN: a dokumentumok rendelkezésre bocsátásának elektronikus eszközei

A referátum címében szereplő mozaikszó magyar nyelvű feloldása a következő: *Oroszországi Tudományos Akadémia Szibériai Tagozatának Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtára*. Arról lesz benne szó, hogy ez az orosz körülménységgel megnevezett nagykönyvtár miként alkalmazza a dokumentumok távolsági rendelkezésre bocsátásában a korszerű elektronikus eszközöket és berendezéseket.

A szerző mindenekelőtt azt sorolja fel, hogy jelenleg a könyvtári szolgálatra, nem utolsósorban a távolsági szolgáltatásokra mennyi, egymással szoros összefüggő tényező hat. Nevezetesen: selektív állományépítés; globális informatizáció, telekommunikáció és az új információs technológiák fejlődése; az ismeretek és források integrációja; a társadalom demokratizálódása és nyíltá válása; heves igény az operatív információra; a költségvetési finanszírozás elégtelensége; a személyzet gyenge felkészültsége stb.

A jelenlegi helyzetet főleg a mind hiányosabb könyvtári állományok jellemzik egyfelől, másfelől pedig az új műszaki lehetőségek. A korszerű műszaki fejlemények adta lehetőségek megújították a hagyományos könyvtárközi kölcsönzést is. Az e-mail révén a szóban forgó könyvtárban 1994 és

1998 között a könyvtárközi kölcsönzések száma 50-szeresére növekedett. 1998-ban az internet szolgálatba állítása, amely egyaránt lehetővé teszi mind az elektronikus katalógusokban való keresést, mind pedig azután a tranzakció „adminisztrálását”, további jelentős lépés volt az egyre inkább másolatküldés operativitásának fokozásában. Az e vonatkozásban megmutatózó előnyök kihasználása akkor válik optimálissá, ha az egyes könyvtárak időben nem túlságosan „visszamenő” elektronikus katalógusai központi katalógussá állnak össze, és retrospektivitásuk is megnövekszik.

Időközben a mi könyvtárunk és az INION kipróbálta a dokumentumkeresés és küldés egész folyamatának elektronizálását. Ehhez a File Transfer Protokolt (FTP-t), az Internet Relay Chatot (IRC) az Acrobat Readert, a FineReadert, a Tiff File-t használta fel. A kísérlet konkrétan a következőket „tudta”:

- a kérések átvételét és ellenőrzését,
- a forrásdokumentum kikeresését,
- az elektronikus másolat elkészítését,
- a másolatok, közlemények és egyéb tudnivalók kérőhöz juttatását,
- a munka számlázását,
- a kölcsönös elszámolást.